

I.

Zpráva

o základních tendencích

příjmové a výdajové situace

domácností ČR v 1. čtvrtletí 2009

(textová část)

Obsah

	strana
Hlavní poznatky z analýzy	1
1. Příjmy domácností	4
1. 1 Základní charakteristika	4
1. 2 Mzdy	6
1. 3 Sociální příjmy	14
2. Spotřebitelské ceny a životní náklady	18
3. Peněžní výdaje a úspory domácností	20

I. Hlavní poznatky z analýzy

Globální ekonomická krize zasáhla v 1. čtvrtletí letošního roku **všechny sféry české ekonomiky a její dopady se projevily také v hospodaření domácností**. Jak vyplynulo z dostupných statistických dat a zjišťování, **krize přitom zasáhla relativně více** sektor domácností **z makroekonomického pohledu** než příjmovou a výdajovou situaci konkrétních skupin domácností sledovaných statistikou rodinných účtů :

- reálný **hrubý domácí produkt se** ve srovnání s 1. čtvrtletím roku 2008 **snížil o 3,4 %** (před rokem byl ve stejném porovnání meziročně o 5,2 % vyšší),
- běžné **příjmy** sektoru **domácností** (na bázi národních účtů) **stouply výrazně méně** (jen o **0,5 %**, tzn. **reálný pokles**) než v 1.čtvrtletí 2008; také **meziroční dynamika příjmů na úrovni** konkrétních typů **domácností** (na bázi statistiky rodinných účtů) byla **nižší**, vzhledem k mírné cenové inflaci ale jejich **kupní síla vzrostla více než loni**,
- **největším zdrojem peněžních příjmů** domácností zůstaly **mzdy**; **průměrná nominální mzda** představovala **22 328 Kč**, **významně se ale snížila** její meziroční **dynamika růstu** (z 10,0 % v 1. čtvrtletí 2008) **na 3,1 %**, přičemž **nižší nárůst** byl vykázán zejména **v podnikatelské sféře (2,9 %)**, zatímco **v nepodnikatelské sféře** dosáhl meziroční **přírůstek 4,3 %** - alespoň nezbytný nárůst kupní síly mezd (o 1,0 %) zajistil příznivý vývoj spotřebitelských cen (cenové inflace); **negativní skutečností bylo**, že **dynamika růstu mezd nebyla v souladu s dynamikou** (poklesem) **produktivity práce**,
- **vzestup objemu sociálních příjmů domácností** (druhé nejvýznamnější úhrnné položky peněžních příjmů) **byl zřetelně vyšší** než ve srovnatelném období roku 2008 (jejich **kupní síla v úhrnu posílila o 5,0 %**), **míra zatížení hrubého domácího produktu sociálními transfery** však **vzrostla jen mírně** (z 10,7 %) **na 11,4 %**, **vývoj** v jednotlivých skupinách **sociálních příjmů přitom byl značně diferencovaný**,

- **zvýšila se kupní síla** objemu největší položky sociálních transferů, tj. **dávek důchodového pojištění** - mimořádná (od srpna 2008) i řádná (od 1.ledna 2009) **valorizace důchodů zajistily výrazný meziroční nárůst** průměrného měsíčního **starobního důchodu** (o 9,6 %); lze konstatovat, že **mimořádná valorizace ze srpna minulého roku splnila svůj účel**, tzn. **zamezila poklesu životní úrovně domácností seniorů** vlivem extrémního navýšení spotřebitelských cen na přelomu let 2007 a 2008,
- **v souvislosti s poklesem výkonnosti ekonomiky** a zhoršující se situací mnoha firem **se v lednu – březnu t.r. meziročně snížila zaměstnanost o 0,2 %**, a to nejvíce ve zpracovatelském průmyslu; **míra registrované nezaměstnanosti (MPSV) dosáhla v 1. čtvrtletí průměrné hodnoty 7,0 %** (o 1,1 procentního bodu více než před rokem); téměř **o dvě třetiny vzrostl objem finančních prostředků na výplaty podpor v nezaměstnanosti, což se projevilo zvýšením nároků na příslušnou výdajovou část státního rozpočtu,**
- **objem všech dalších hlavních skupin příjmů sociálního charakteru** v meziročním pohledu vesměs (nominálně i reálně) **poklesl**, což platí **zejména pro dávky nemocenského pojištění** (v důsledku změny rozsahu poskytování dávky nemocenské, která nyní náleží až od 15. dne pracovní neschopnosti),
- **došlo k zásadnímu zpomalení meziročního růstu spotřebitelských cen** (cenové inflace), který ve srovnání období leden – březen let 2009 a 2008 **činil 2,1 %**, přesto však propad ekonomiky v důsledku ekonomické krize působil na snížení spotřebitelských cen méně než se očekávalo (především v lednu); **největší vliv na cenovou inflaci měl další vzestup cen bydlení, vody, energií a paliv,**
- nižší než v 1. čtvrtletí 2008 byla dynamika spotřeby domácností; **výdaje na individuální spotřebu sektoru domácností vzrostly o 4,2 %** (vykázané celkové tržby v maloobchodě klesly o téměř 10 %); domácnosti přitom omezily svá vydání zejména za zbytečné druhy zboží a služeb,

- k zajištění výdajových potřeb **využívaly domácnosti nadále** peněžní **půjčky**, **intenzita** jejich **čerpání se** však vzhledem k ekonomické krizi poněkud **zmírnila** (nárůst o 148,5 mld. Kč byl o čtvrtinu menší než v 1. čtvrtletí 2008), přitom stále **dominovaly úvěry na bydlení**,
- zejména **v reakci na nejistoty** spojené s pravidelnou výplatou mezd a udržením zaměstnání **zvýšily domácnosti svoji spořivost; objem** jimi vytvořených (korunových a devizových) **úspor se** podle dostupných údajů České národní banky **v lednu až březnu** letošního roku **zvýšil** ve srovnání s 1. čtvrtletím 2008 **o 171,1 mld. Kč** (o necelou polovinu více než před rokem).

x

x

x

Zpráva přináší v dalších částech základní charakteristiku a hodnocení souvislostí, které v 1. čtvrtletí letošního roku ovlivňovaly příjmy a výdaje domácností v České republice. Jejím hlavním cílem je vyjádřit především rozhodující tendence ve vývoji základních (dostupných) ukazatelů životní úrovně českých domácností. Podrobnější zhodnocení vč. predikce dalšího vývoje bude předmětem pololetní analýzy, která bude předložena vládě koncem října 2009.

Při zpracování materiálu byla použita mj. data a analýzy: ČSÚ, MF ČR, ČNB, Trexima a. s., ČSSZ, AKAT, HN a dalšího periodického tisku.

[Zpráva obsahuje data platná k 27. červenci 2009](#)

I. Příjmy domácností

1. 1 Základní charakteristika

Běžné příjmy sektoru domácností (podle statistiky národních účtů) **dosáhly** celkové **výše 707,7 mld. Kč**. Meziročně tak **vzrostly nominálně** pouze **o 0,5 %** (+3,4 mld. Kč) a (vlivem cenové inflace) **reálně poklesly o 1,6 %** (při snížení hrubého domácího produktu ve stálých cenách o 3,4 %).

Na reálném snížení úhrnného objemu **běžných příjmů se podílely** především vlivy související s ekonomickou krizí: přibližně z 50 % pokles **důchodů z vlastnictví** (o 28,9 %), jednou čtvrtinou na něm participovaly **smišený důchod** (zahrnující zejména příjmy z podnikatelských aktivit) a **náhrady zaměstnancům** (pokles o 3,9 %, resp. o 1,5 %). Naopak **vzrostla kupní síla** (objemu) **sociálních dávek** (o 5,1 %) a tzv. **ostatních běžných transferů** (o 9,4 % - jedná se o náhrady z neživotního pojištění, výhry ze sázek a loterií apod.).

Po odpočtu běžných výdajů (zejména daní z příjmů a příspěvků na sociální a zdravotní pojištění) zůstal sektoru domácností **úhrnný disponibilní důchod** v částce **495,4 mld. Kč**, což bylo **nominálně o 2,8 % a reálně o 0,7 % více** než ve srovnatelném období roku 2008 (kdy se kupní síla jeho objemu v porovnání s rokem 2007 zvýšila o 3,1 %). **Relace disponibilního důchodu k objemu hrubého domácího produktu** (v běžných cenách) meziročně **vzrostla o 1,2 procentního bodu na 54,0 %**.

Podrobnější číselné údaje o vývoji příjmů (výdajů a úspor) sektoru domácností jsou součástí tabulky č. 1 v příloze.

Dostupná (orientační) **data o vývoji peněžních příjmů domácností na mikroúrovni** (zpravodajského souboru statistiky rodinných účtů) **ukázala, že:**

- **měsíční nominální čistý peněžní příjem na jednoho člena domácnosti** zpravodajského souboru činil **11 478 Kč** (o 611 Kč, tj. **o 5,6 % více** než v 1. čtvrtletí 2008; pozitivní skutečností je, že při zohlednění 2,1 %-ní meziroční cenové inflace **se kupní síla tohoto příjmu zvedla o 3,5 %** (v pohledu 1. čtvrtletí 2008 / 1. čtvrtletí 2007 stoupla jen o 0,7 %),

- **nejvyššího** nominálního **přírůstku** čistých peněžních **příjmů** **dosáhly domácnosti zaměstnanců bez dětí** (vliv nižší výchozí základny loňského 1. čtvrtletí) a vlivem dvojí valorizace důchodů (viz dále) **domácnosti důchodců** (bez ekonomicky aktivních členů); obě tyto skupiny domácností **vykázaly** (ve srovnání s lednem – březnem 2008) **nejzřetelnější** meziroční **nárůst průměrného** měsíčního **reálného** čistého **příjmu** na osobu (o 8,6 %, resp. o 5,5 %): z domácností ekonomicky aktivních osob vzrostl již jen u **domácností zaměstnanců s dětmi** (a celkem) – podrobnější číselné údaje obsahuje tabulka č. 2 v příloze,
- **o přírůstek úhrnných reálných příjmů domácností zaměstnanců se nejvíce zasloužily jejich pracovní příjmy**, které meziročně v průměru **vzrostly** nominálně o 8,0 % a **reálně o 5,8 %**; **nárůst kupní síly** peněžních příjmů domácností **důchodců souvisel s reálným vzestupem** jejich celkových **sociálních příjmů** (zejména důchodů) **o 6,3 %**,
- **ve struktuře celkových čistých peněžních příjmů většiny** ekonomicky činných skupin domácností **vzrostl podíl pracovních příjmů** (s výjimkami u domácností zaměstnanců bez dětí a rodin s dětmi s minimálními příjmy), výraznější **posílení váhy sociálních příjmů vykázaly domácnosti vzhledem k vývoji na trhu práce** (ve zpravodajském souboru domácností vzrostla průměrná měsíční částka podpory v nezaměstnanosti meziročně o 52,6 %) **a u důchodců** (bez ekonomicky aktivních členů) **v souvislosti s růstem důchodů**,
- **čistý** měsíční nominální **příjem, s nímž disponovala domácnost** výběrového souboru statistiky rodinných účtů, činil v 1. čtvrtletí t. r. **25 996 Kč** – což bylo o 1 213 Kč více než před rokem.

V dalších částech zprávy jsou popsány nejdůležitější poznatky z analýzy vývoje dvou nejvýznamnějších kategorií příjmů domácností, tj. mezd a příjmů sociálního charakteru.

1. 2 Mzdy

Rozhodující část peněžních příjmů domácností tvořily i v 1. čtvrtletí 2009 mzdy. Celkový **objem mzdových prostředků** (bez ostatních osobních nákladů) zúčtovaných zaměstnancům¹⁾ k výplatě dosáhl částky **261,8 mld. Kč** a byl tak **o 0,9 % nižší** než ve stejném období předchozího roku.

Údaje o průměrné hrubé měsíční mzdě za 1. čtvrtletí 2009 publikoval ČSÚ poprvé podle nové metodiky, která se realizuje v rámci reformy systému statistického zjišťování. Průměrná mzda je nově vykazována **na přepočtené počty zaměstnanců** (zohledňující délku pracovního úvazku) **v celém národním hospodářství a zahrnuje i údaje za podnikatelské subjekty s méně než 20 zaměstnanci,** které jsou doplněny na základě matematického modelu ČSÚ.

Dříve zveřejňovaný koncept průměrné mzdy vycházel z upřednostňování počtu fyzických osob a nezahrnoval podnikatelské subjekty do 20 zaměstnanců. V roce 2009 bude ČSÚ publikovat čtvrtletně souběžně dva údaje o průměrné mzdě (podle nové i původní metodiky). Od roku 2010 bude používána pouze nová metoda výpočtu.

Rozdíl ve výsledné úrovni průměrné mzdy mezi propočty dle nové a původní metodiky představuje **613 Kč** v neprospěch nové koncepce, neboť zde jsou do statistik zahrnuty i malé podniky, jejichž počet roste a většinou jsou v nich vypláceny nižší mzdy.

Další metodickou změnou, kterou od 1. čtvrtletí 2009 realizoval ČSÚ, je skutečnost, že nově jsou **údaje zpracovávány a publikovány podle Klasifikace ekonomických činností CZ-NACE,** která nahrazuje dříve používanou Odvětvovou klasifikaci ekonomických činností – OKEČ. Za 1. čtvrtletí ČSÚ zpracoval též i údaje a výstupy o mzdách a zaměstnancích podle předchozí klasifikace OKEČ (jak v původní, tak v nové metodice).

Průměrná hrubá měsíční nominální mzda podle dříve zveřejňovaného konceptu ČSÚ, tedy na fyzické osoby a bez podnikatelských subjektů do 20 zaměstnanců, **vzrostla v 1. čtvrtletí roku 2009** proti stejnému období roku 2008 **o 534 Kč (2,4 %) a dosáhla 22 941 Kč,** reálná mzda vzrostla o 0,3 % (v 1. čtvrtletí 2008 rostla meziročně nominálně o 10,1 % a reálně o 2,5 %). To představuje nejpomalejší reálný nárůst průměrné mzdy od roku 1998, kdy byla situace ještě horší

¹⁾ v celém národním hospodářství, tj. včetně zaměstnanců malých firem a fyzických osob působících v podnikatelském sektoru podle propočtů Českého statistického úřadu

a reálná mzda dokonce klesla. **V podnikatelském sektoru** (jehož zaměstnanci tvoří v souboru sledovaných subjektů cca 80 %) **se průměrná nominální mzda zvýšila o 465 Kč (2,0 %) na 23 483 Kč**, reálně o 0,1 % poklesla. **V nepodnikatelské sféře** (organizace plně nebo částečně financované ze státního nebo místního rozpočtu a instituce, které nehopodaří za účelem dosažení zisku) byl růst vyšší, **průměrný nominální plat vzrostl o 903 Kč (4,5 %) na 21 067 Kč**, reálně se zvýšil o 2,4 % (viz tabulku č. 3 v příloze).

Průměrná hrubá měsíční nominální mzda v pojetí na přepočtené počty všech zaměstnanců¹⁾ v národním hospodářství dle nové metodiky ČSÚ dosáhla v 1. čtvrtletí letošního roku 22 328 Kč a byla o 3,1 % (681 Kč) vyšší než ve stejném období předchozího roku a reálně vzrostla o 1,0 % - viz též tabulku č. 3 v příloze. Výsledky tak potvrdily obavy z dopadů ekonomické krize na růst průměrné mzdy, který se v jejím důsledku výrazně zpomalil.

Průměrná intenzita nárůstu nominální mzdy (dle nové metodiky) byla v podnikatelském sektoru nižší než v nepodnikatelské (rozpočtové a příspěvkové) sféře a dosáhla úrovně 22 331 Kč, což bylo o 2,9 % (634 Kč) více než v 1. čtvrtletí roku 2008 (reálně vzrostla o 0,8 %). Průměrný plat v nepodnikatelském sektoru se zvýšil o 4,3 % (915 Kč) na 22 311 Kč (jeho reálná hodnota meziročně vzrostla o 2,2 %). Uvedené skutečnosti se projeví ve zlepšení relace průměrného platu v rozpočtových a příspěvkových organizacích k průměrnému výdělku v podnikatelském sektoru z 98,6 % v 1. čtvrtletí 2008 na 99,9 % ve stejném období letošního roku (rozdíl se snížil na pouhých 20 Kč).

V této souvislosti **se též (ale jen velmi mírně) snížila míra zaostávání mezd zaměstnanců malých firem** (právnícké a fyzické osoby s méně jak 20 zaměstnanci) působících **v podnikatelské sféře**, a to **na relaci 72,6 % ve vztahu k celospolečenskému výdělkovému průměru¹⁾** – v 1. čtvrtletí 2008 tato relace činila 72,3 % (viz tabulku č. 5 v příloze). Při porovnání průměrné mzdy na fyzické osoby dle původní metodiky (viz tabulku č. 4 v příloze) se relace téměř nezměnila a představovala 71,6 %.

Vývoj mezd v 1. čtvrtletí letošního roku charakterizovaly především následující skutečnosti:

- velmi **nízký** meziroční **vzestup průměrné nominální mzdy v národním hospodářství**,
- **téměř stagnace**, resp. jen malý růst **kupní síly výdělků** ovlivněné v rozhodující míře podstatně nižším nárůstem nominálních mezd při značně nižší úrovni cenové inflace ve srovnání se stejným obdobím předchozího roku – viz dále,
- **posílení platové pozice nepodnikatelské sféry** vůči (průměrné) hladině mezd v podnikatelském sektoru,
- **nesoulad dynamiky mezd a produktivity práce** (růst mezd a pokles produktivity práce),
- další **prohloubení rozsahu diferenciací mezd na makroúrovni i mikroúrovni** konkrétních zaměstnanců.

Ve srovnání s 1. čtvrtletím 2008 byl (průměrný) nárůst reálné hodnoty mezd¹⁾ (v nové metodice) menší o 1,4 procentního bodu při jejich nižším nominálním vzestupu (o 6,9 procentního bodu) a poměrně nízké míře průměrné meziroční cenové inflace (pokles o 5,3 procentního bodu – viz část 2 materiálu). Propad průměrné reálné mzdy byl přitom zaznamenán ve 26 z 54 sledovaných odvětvových agregací OKEČ a v 9 ze všech 14 krajů (viz dále).

Negativní skutečností je, že (především v souvislosti s dopady světové ekonomické krize) přírůstek kupní síly výdělků byl vyšší než vykázaná dynamika (pokles) produktivity práce. Pokračovala tak tendence, která se projevila již ve 4. čtvrtletí roku 2008. **Dynamika úhrnné produktivity práce (v pojetí hrubého domácího produktu ve stálých cenách na 1 pracovníka v národním hospodářství) poklesla meziročně o 2,7 %, meziroční vzestup průměrné reálné mzdy v celé ekonomice¹⁾ činil 1,0 % - viz graf za tabulkou č. 5 v příloze.**

Vykázaná relace (předstih dynamiky) výdělků a produktivity práce se promítla negativně i do **vývoje jednotkových mzdových nákladů**, které v meziročním pohledu v lednu – březnu 2009 **nominálně vzrostly o 6,0 % a reálně se zvýšily**

o 3,8 %. Růst mezd i tak (vzhledem k poklesu dynamiky produktivity práce) **mohl představovat určité dílčí riziko z pohledu udržení konkurenceschopnosti tuzemské produkce a částečně se mohl podílet (i případně podílel) na posilování některých poptávkově – inflačních tlaků.**

Reálná hodnota objemu mzdových prostředků zúčtovaných k výplatě¹⁾ klesla oproti 1. čtvrtletí 2008 **o 2,9 %**, **mzdová náročnost HDP** (relace k objemu hrubého domácího produktu v běžných cenách) **se** ve stejném porovnání **snížila** o 0,4 procentního bodu **na 28,5 %.**

Disponibilní mzdové příjmy byly znovu menší o sumu zúčtovaných (statisticky podchycených), **ale** ve skutečnosti **nevyplacených mezd.** ČSÚ vykazuje tyto údaje jen za podnikatelské subjekty se 100 a více zaměstnanci a navíc již od roku 2007 pouze za celé roční období (v předchozích letech byly publikovány vždy za příslušná čtvrtletí i v průběhu kalendářního roku), takže **data ke konci 1. čtvrtletí 2009 nejsou k dispozici.**

Část mezd, které svým zaměstnancům dlužili insolventní zaměstnavatelé v režimu konkurzního řízení, byla těmto zaměstnancům vyplacena úřady práce **na základě zákona č. 118/2000 Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele** a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Celkem jim bylo v hodnoceném období z tohoto titulu **poskytnuto 77,9 mil. Kč** (o cca 40,2 mil. Kč více než v 1. čtvrtletí 2008), z toho nejvíce v Hl. m. Praze (17,9 mil. Kč), v okrese Chomutov (15,4 mil. Kč) a v okrese Brno – město (8,3 mil. Kč).

Největší meziroční **vzestup průměrného nominálního výdělku** (na přepočtené počty zaměstnanců) **v rámci nepodnikatelské sféry byl zaznamenán v odvětvích „zdravotnictví, veterinární a sociální činnosti“** (+7,8 %) a **“rekreační, kulturní a sportovní činnosti“** (+6,2 %). **Všechna klíčová odvětví veřejného sektoru zaznamenala přitom nárůst kupní síly průměrného výdělku proti 1. čtvrtletí 2008 – viz tabulky č. 6 a 7 v příloze.**

Na snížení tempa růstu průměrné mzdy v podnikatelském sektoru působily především tyto základní faktory:

- **dopady světové finanční a ekonomické krize a s tím spojené neuspokojivé výsledky finančního hospodaření celé řady firem,**

- další **nárůst míry** registrované **nezaměstnanosti** (z 6,0 % ke konci roku 2008 na 7,7 % k 31. březnu letošního roku) a s tím **související** citelný **přebytek** nabídky **zaměstnanců řady profesí** na trhu práce,
- reakce na **pokles dynamiky** spotřebitelských **cen** (životních nákladů domácností).

Dále **se** (v meziročním pohledu) **prohloubila diference mezd** měřená rozpětím extrémních absolutních hodnot, a to **ve všech** monitorovaných **úrovních**.

V odvětvovém rozlišení (OKEČ podle nové metodiky) **rozpětí maximálního** (aktuálně „letecká a kosmická doprava“) a **minimálního** (již tradičně „výroba oděvů, zpracování a barvení kožešin“) průměrného **výdělku** meziročně **stoupla** o 9 346 Kč na **56 047 Kč**. Hodnota variačního koeficientu propočteného na bázi 54 odvětvových agregací se zvýšila ze 40,8 % na 42,0 %. **Největší přírůstek průměrné nominální mzdy** ve srovnání se shodným obdobím předchozího roku **zaznamenala odvětví „rybolov a chov ryb“** – o 21,5 %, „letecká a kosmická doprava“ (+17,5 %) a „vydavatelství, tisk a rozmnožování nahranych nosičů“ (+16,3 %). Přitom však **v 19 z 54 sledovaných odvětvích byla průměrná nominální mzda nižší než v 1. čtvrtletí předchozího roku. K meziročnímu poklesu průměrné reálné mzdy došlo celkem ve 26 odvětvích; nejvíce v odvětví „pomocné činnosti související s finančním zprostředkováním“** (tj. např. činnost burzy cenných papírů, burzovních makléřů, směnárská činnost) – o 21,1 % a v „recyklaci druhotných surovin“ (o 12,9 %). V zásadě (až na některé dílčí výjimky) obdobné základní tendence byly zaznamenány rovněž ve výsledné průměrné mzdě vypočtené podle původní metodiky - viz tabulky č. 8 a 9 v příloze.

Nový pohled na vývoj počtu zaměstnanců a průměrných mezd v členění dle odvětví na sekce CZ-NACE přináší údaje uvedené v tabulkách č. 10 a 11 (opět jak v původní, tak v nové metodice). Průměrná nominální mzda (podle nové metodiky) nejvíce poklesla v odvětvích „ubytování, stravování a pohostinství“ a „administrativní a podpůrné činnosti“ (shodně o 6,1 %) a v odvětví „činnosti v oblasti nemovitostí“ (o 5,3 %). Naopak nejvyšší růst vykázala odvětví „profesní, vědecké a technické činnosti“ (o 15,2 %), „výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla

a klimatizovaného vzduchu“ (o 10,5 %) a „informační a komunikační činnosti“ (o 8,7 %). Nejvyšší vykázaná nominální mzda (v „peněžnictví a pojišťovnictví“) byla zhruba 4,6krát vyšší než nominální mzda nejnižší (v odvětví „ubytování, stravování a pohostinství“). **Meziodvětvová mzdová diferenciac**e (podle sekcí CZ-NACE) **se** proti stejnému období předchozího roku dále **zvýšila**; variační koeficient průměrných mezd vzrostl o 1,9 procentního bodu na 43,1 %.

Vliv ekonomické krize na českou ekonomiku byl nerovnoměrný a vývoj trhu práce jím byl postižen diferencovaně podle různých odvětví (viz též údaje uvedené v tab. č. 10 a 11). **Nejsilnější dopad** byl **na zaměstnanost** – dramatický meziroční pokles počtu zaměstnanců byl zaznamenán (podle nové metodiky) **ve zpracovatelském průmyslu** (-112,4 tis. zaměstnanců, tj. -9,0 %), kde úbytek zakázek – především zahraničních - vedl k výraznému poklesu výroby. Naopak např. odvětví obchodu a tržních služeb nezaznamenala zatím téměř žádný propad; také ve stavebnictví nejsou výsledky zatíženy případnou neočekávanou změnou trendu (spíše se zde v úrovni zaměstnanosti projevil vliv počasí). Pokles zaměstnanosti v zemědělství (-5,1 %) je zřejmě dlouhodobý trend a s příchodem krize patrně bezprostředně nesouvisí. Celkově **v národním hospodářství** v lednu až březnu 2009 meziročně **poklesl průměrný evidenční počet zaměstnanců** (přepočtený na plně zaměstnané) **o 160,6 tis., tj. o 3,9 %**, v tom v podnikatelské sféře o 170,3 tis. (o 5,0 %), v nepodnikatelském sektoru naopak vzrostl o 9,7 tis. , tj. o 1,4 % (podle údajů z podnikového výkaznictví uvedených v Rychlé informaci ČSÚ z června t.r.).

Pokud jde o vývoj průměrné mzdy, dopady ekonomické krize se projevíly ve více rovinách a byly v 1. čtvrtletí často i protichůdné:

- **velká část** (řádově stovky) **podniků přistoupila k úpravě pracovní doby** – nejčastěji došlo ke změně na 4-denní pracovní týden s tím, že zbylý den (zpravidla v pátek) zaměstnanci zůstávají doma a pobírají náhradu mzdy (většinou cca 60 % průměrné mzdy); **tato skutečnost se projevíla v poklesu průměrné mzdy,**
- **masové propouštění v mnoha podnicích a organizacích vedlo v řadě případů naopak k nárůstu průměrné mzdy,** neboť propouštění často byli nejprve méně kvalifikovaní pracovníci s podprůměrnou úrovní mzdy; vysoce kvalifikované, specializované a obtížně nahraditelné zaměstnance podniky propouštějí zpravidla až v „beznadějně“ situaci.

Výše uvedené skutečnosti se projeví v lednu až březnu tohoto roku minimálně okrajově téměř ve všech odvětvích, masově k nim však došlo jen ve zpracovatelském průmyslu.

Znovu **se zvětšila difference** extrémních mzdových hladin (podle nové metodiky) **na úrovni krajů**, které se meziročně vzdálily o 1 489 Kč **na 11 128 Kč** (Hl.m. Praha x Karlovarský kraj). Hodnota variačního koeficientu v tomto členění vzrostla z 11,5 % v 1. čtvrtletí 2008 na 13,2 %. **Nejvýznamnější relativní vzestup průměrné nominální mzdy vykázala Hl. m. Praha** (o 5,6 %), naopak **v krajích Zlínském a Vysočina došlo k jejímu poklesu** (o 0,9 %, resp. 0,4 %). **Kupní síla průměrné mzdy byla přitom v krajském průřezu v 9 ze 14 krajů nižší než v 1. čtvrtletí předchozího roku** – viz tabulku č. 13 v příloze.

Propočty průměrné mzdy v krajském průřezu podle původní metodiky jsou pro porovnání uvedeny v tabulce č. 12. Z těchto údajů vyplývá **pokles reálné průměrné mzdy dokonce v 11 krajích**, což znamená, že k jejímu nárůstu došlo pouze v Hl. m. Praze a v krajích Plzeňském a Středočeském.

Zvětšení rozsahu mzdové diferenciacce na nejnižší úrovni jednotlivých zaměstnanců (pouze v podnikatelské sféře, neboť údaje za nepodnikatelský sektor jsou sledovány jen v pololetní periodicitě) signalizuje vývoj hodnoty všech základních diferenciačních charakteristik popsaných v následující tabulce (vlastní propočty MPSV):

Ukazatel	1. čtvrtletí 2008	1. čtvrtletí 2009
Rozdíl mezi průměrným výdělkem a mediánem (Kč)	4 094	4 443
Podíl zaměstnanců s nižší než průměrnou mzdou (%)	67,4	68,2
Decilový poměr (9. decil : 1. decil)	3,12	3,22
Variační koeficient (%)	92	94
Giniho koeficient	0,30	0,31
Paretův koeficient	0,41	0,42

Ve směru posílení diferenciacce mezd působil především rychlejší růst vyšších výdělků. Hodnota výdělků v 9. decilu převýšila meziročně o 3,5 procentního bodu hodnotu výdělků v 1. decilu. **Podíl zaměstnanců s nižším než průměrným výdělkem z celkového počtu zaměstnanců se oproti stejnému období předchozího roku dále zvýšil, a to o 0,8 procentního bodu na 68,2 %.**

Naopak proti prohloubení diferenciacce mezd působil (v průměru o 1,5 procentního bodu) větší nárůst výdělků žen oproti dynamice jejich růstu u mužů. V reakci na to se zlepšila relace průměrné mzdy žen k průměrné mzdě mužů ze 71,6 % v 1. čtvrtletí 2008 na 72,6 %. **Porovnání založené na posouzení vývoje relace mediánové (prostřední) hodnoty výdělků žen a mužů v lednu – březnu 2009 představovalo 77,3 % (ve stejném období předchozího roku 75,5 %).**

Průměrné (meziroční) tempo růstu výdělků řídicích pracovníků a manažerů (třídy 12 a 13 klasifikace KZAM – R) bylo – na rozdíl od skutečnosti vykázané za shodné období roku 2008 – nižší než průměrná intenzita nárůstu mezd jimi řízených zaměstnanců (o 2 procentní body).

V rozdělení mezd zaměstnanců (srovnání 1. čtvrtletí 2009/ 1. čtvrtletí 2008) došlo k mírnému posunu směrem k vyšším hodnotám. V nejčtetnějším pásmu 17 000 – 19 999 Kč pobíralo mzdu celkem 15,4 % zaměstnanců (o rok dříve jich bylo v tomto pásmu zařazeno 15,6 %). Výdělek nepřekračující 8 000 Kč (což je částka odpovídající výši současné minimální mzdy) mělo jen 0,9 % zaměstnanců (ve stejném období loňského roku 1,1 %). Mzda převyšující 30 000 Kč byla vyplacena 17,8 % zaměstnanců (o 2,3 procentního bodu větší podíl než v 1. čtvrtletí 2008).

Další, resp. podrobnější údaje z Informačního systému o průměrných výdělcích v podobě sestavy vybraných tabulek tvoří samostatnou součást přílohy.

1. 3. Sociální příjmy

Druhou objemově **nejvýznamnější součástí** celkových peněžních **příjmů** domácností **byly sociální příjmy**. V 1. čtvrtletí 2009 se jejich úhrnný **objem** meziročně **zvýšil o 7,0 mld. Kč** (index 107,2 %) a **dosáhl částky 104,7 mld. Kč**. Po loňském poklesu její reálné úrovně **vzrostla kupní síla** úhrnného objemu těchto příjmů **v rozsahu 5,0 %** – blíže viz tabulku č. 14 v příloze.

Na objemově **nejvýznamnější složce** (74,2 %) **sociálních příjmů – dávkách důchodového pojištění** – bylo za první tři měsíce letošního roku **poskytnuto 77,7 mld. Kč** (o 8,6 mld. Kč více než v 1. čtvrtletí 2008).

Z jejich vývoje vyplynuly tyto **základní poznatky**:

- **vliv na vykázaný nárůst objemu těchto dávek měla vyšší průměrná úroveň vyplacených důchodů**; dvě **valorizace důchodů** (mimořádná k 1. srpnu 2008 a řádná k 1. lednu 2009) přispěly **k nárůstu průměrného měsíčního starobního důchodu** vypláceného sólo proti lednu – březnu 2008 **o 9,6 %** (873 Kč) **na 9 992 Kč** – **v reálném vyjádření** (po korekci o vzestup životních nákladů domácností důchodců) **se tento důchod zvýšil o 6,4 %**,
- **vzrostl počet důchodců** (mezi březnem 2007 a březnem 2008 o 32,6 tis., tj. o 1,2 %) – blíže viz tabulku č. 15 v příloze,
- v březnu 2009 **pobíralo starobní důchod 1,3 mil. žen a 0,7 mil. mužů**, přičemž u sólo vyplácených důchodů jeho **průměrná výše u žen** (9 108 Kč) **představovala 81,9 % průměrné výše starobního důchodu mužů** (11 121 Kč); **průměrný věk žen byl 70 let, mužů 71 let** (stejně jako před rokem),
- **podíl jednotné částky základní výměry důchodu na celkové (průměrné) výši (starobního) důchodu se zvýšil** (o 3,1 %) **na 21,7 %**.

Dávky státní sociální podpory – i přes meziroční snížení svého objemu - **zůstaly druhou největší položkou sociálních příjmů** domácností (s cca 10% podílem na jejich úhrnu). **Celkem na ně bylo vyplaceno 10,2 mld. Kč** (při poklesu

o téměř 0,9 mld. Kč **se** proti loňskému srovnatelnému období **jejich objem reálně snížil o 9,8 %**).

Na dynamiku dávek státní sociální podpory stále působily vlivy systémových opatření z roku 2008, v souvislosti s nabytím účinnosti zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů (na přídavek na dítě a sociální příplatek mají nárok domácnosti s nižší úrovní příjmů - s příjmem do 2,4, resp. 2,0 násobku životního minima, rodičovský příspěvek se vyplácí ve třech různých úrovních v závislosti na době jeho pobírání, porodné se vyplácí v nižší částce, pohřebné je výrazně omezeno změnou okruhu oprávněných osob pro jeho výplatu apod.). Při meziročním hodnocení údajů je třeba vzít v úvahu, že **počátkem roku 2008 byly ještě vypláceny dávky přiznané v roce 2007 podle původních pravidel**.

Stejně jako vloni **snížení** nominální i reálné úrovně celkového **objemu dávek státní sociální podpory ovlivnil pokles výdajů na dávky závislé na výši příjmu domácnosti – přídavky na děti** (nominální pokles o 36,3 %) **a sociální příplatky** (-19,0 %). Současně u těchto dávek došlo k poklesu počtu jejich příjemců a zároveň ke zvýšení průměrné úrovně vyplacených dávek. **Stagnoval objem** prostředků vyplácených formou **rodičovských příspěvků**: celkem na nich **bylo poskytnuto** (zhruba stejně jako loni) **7,2 mld. Kč** (tj. 70,5 % celkového objemu dávek státní sociální podpory), neboť **při větším počtu dětí** v příslušném věku **klesla průměrná výše dávky**. Výrazně **se snížily** také nominální a reálné **objemy porodného a pohřebného**.

Meziročně vzrostl nominální a reálný **objem výdajů na dávky péčovské péče** (+8,7 %, resp. +6,5 %) a rovněž na **příspěvek na bydlení** (+22,9 %, resp. +20,4 %) při současném zvýšení průměrné výše této dávky a snížení průměrného měsíčního počtu jejich příjemců – blíže viz tabulky č. 16 a 17 v příloze.

V územním členění **připadla nejvyšší částka dávek státní sociální podpory na 1 obyvatele** opakovaně v nezaměstnaností nejvíce postižených **Moravskoslezském a Ústeckém kraji** (357 Kč, resp. 389 Kč měsíčně), **nejnižší** potom již tradičně **v Hl. m. Praze a Plzeňském kraji**. **V reálném vyjádření byla ve všech krajích znatelně nižší než v 1. čtvrtletí 2008** (viz tabulku č. 18 v příloze).

Třetí největší položku sociálních příjmů domácností **tvořily dávky nemocenského pojištění**, na kterých **bylo poskytnuto 7,2 mld. Kč²⁾**. Jejich celkový **objem zaznamenal největší** nominální i reálný meziroční **pokles ze** všech hlavních charakteristik **sociálních příjmů** (-19,9 %, resp. -21,6 %).

Tento **vývoj byl ovlivněn zejména** dvěma **faktory nového zákona o nemocenském pojištění**:

- od 1. ledna 2009 **náleží nemocenské až od 15. dne pracovní neschopnosti**, přičemž **za prvních čtrnáct kalendářních dnů** pracovní neschopnosti **poskytuje zaměstnavatel** svým zaměstnancům **náhradu mzdy**,
- byla **upravena redukce vyměřovacího základu pro výpočet nemocenských dávek** (zavedení třetí a zvýšení první a druhé redukční hranice) a v důsledku toho **je zajištěna těsnější vazba nemocenských dávek na předchozí příjem**. Kromě toho byla **u peněžité pomoci v mateřství zvýšena sazba pro denní dávku o jeden procentní bod** (z 69 % na 70 %).

Rozhodující podíl na meziročním poklesu objemu dávek nemocenského pojištění **mělo nemocenské** (snížení výdajů činilo téměř jednu čtvrtinu), přičemž jeho **průměrná denní výše (370 Kč) zůstala na úrovni 1. čtvrtletí 2008**. Rovněž se snížil objem podpory při ošetřování člena rodiny (o 20,9 %).

Po výrazném nárůstu v loňském roce **došlo** v lednu – březnu t.r. **k mírnému meziročnímu snížení objemu peněžité pomoci v mateřství** souvisejícímu zejména s menším počtem narozených dětí. I když **se její maximální měsíční výše zvýšila** (pro ty, kterým vznikl nárok až po 31. 12. 2008) z 14 370 Kč **na 28 890 Kč** měsíčně, účinnost tohoto opatření se pravděpodobně projeví nejdříve ve druhé polovině tohoto roku.

²⁾ prezentované údaje zahrnují dávky v pojetí odpovídajícím poznámce č. 3 pod tabulkou č. 14 v příloze

Vlivem změn principů zákona o nemocenském pojištění pokračoval **příznivý vývoj snižování pracovní neschopnosti**. Počet prostonaných dnů pracovní neschopnosti byl nižší o 17 % a téměř o 30 % klesl počet ukončených případů. V důsledku toho se průměrná doba trvání 1 případu pracovní neschopnosti meziročně prodloužila téměř o 7 dnů a trvala 45,4 dne.

Na příspěvek na péči³⁾, který je poskytován ve čtyřech stupních podle rozsahu péče (ve výši 2 000 - 11 000 Kč), **bylo vyplaceno 4,6 mld. Kč**, což bylo nominálně **o 1,3 % méně než ve srovnatelném období roku 2008**. V hodnoceném období došlo k poklesu průměrného měsíčního počtu vyplacených dávek a ke změnám ve struktuře jejich příjemců podle stupně závislosti (viz tabulky č. 20 a 21 v příloze).

Ve **strukturálním rozložení počtu příjemců podle stupně závislosti** byl (ve srovnání březen 2009 / březen 2008) zaznamenán **pokles u počtu příjemců příspěvku pro I. a II. stupeň a naopak jejich nárůst ve III. a IV. stupni**. **Největší podíl (40 %)** na celkovém počtu **představují příjemci příspěvku pro I. stupeň**, zhruba ze 30 % se podílejí jeho příjemci pro II. stupeň, následují s cca 19 % příjemci příspěvku pro III. stupeň a příjemci příspěvku pro IV. stupeň tvoří cca 11 %.

Na dávky pomoci v hmotné nouzi bylo v lednu – březnu 2009 **poskytnuto 0,7 mld. Kč**, tj. nominálně o 8,0 % **méně než v 1. čtvrtletí 2008**. Téměř **polovina (46,8 %)** **z celkového počtu těchto dávek** (příspěvku na živobytí, doplatku na bydlení a mimořádné okamžité pomoci) **byla v březnu 2009 vyplacena** opět ve dříve zmíněných regionech s nejvyšší mírou nezaměstnanosti – **v Ústeckém a Moravskoslezském kraji** (blíže viz tabulky č. 22 - 24 v příloze).

Na dávkách sociální péče podmíněných zdravotním stavem bylo celkem vyplaceno 1,2 mld. Kč - ve srovnání s lednem – březnem 2008 se jejich objem výrazněji nezměnil.

Absolutně největší nárůst objemu příjmů domácností byl – vzhledem k ekonomické krizi - vykázan u **příjmů plynoucích z podpor v nezaměstnanosti**.

³⁾ jedná se o specifický druh příjmu, který je příjmem domácnosti pouze v případě, kdy reálně zůstane v rodině (domácnosti)

Celkově bylo vyplaceno **3,1 mld. Kč**, což bylo **o 1,2 mld. Kč** (index 164,7 %) více než o rok dříve.

V 1. čtvrtletí 2009 bylo zaznamenáno meziroční **snížení úrovně zaměstnanosti (o 0,2 %** - zejména ve zpracovatelském průmyslu). **Dopady ekonomické krize řešili zaměstnavatelé zejména ukončením pracovních poměrů cizinců, pracovníků v důchodovém věku, zkracováním pracovní doby nebo omezením práce zaměstnanců.** K propouštění kmenových zaměstnanců přistoupily podniky většinou až po vyčerpání předchozích možností.

Od počátku roku rostla **průměrná registrovaná míra nezaměstnanosti** (v metodice MPSV) a **v lednu - březnu t.r. dosáhla 7,0 %** (o 1,1 procentního bodu více než před rokem). V regionálním pohledu byla **nejvyšší v Ústeckém (11,4 %), Moravskoslezském (10,0 %) a Karlovarském kraji (8,9 %), nejnižší pak v Hl. m. Praze (2,4 %).** Ve všech krajích její úroveň v meziročním pohledu vzrostla, z toho nejvíce v Libereckém kraji a kraji Vysočina (nejméně v Hl. m. Praze).

Celkový **počet uchazečů o zaměstnání pobírajících podporu** v nezaměstnanosti **stoupl o 56,1 tis. (o 47,2 %) na 174,8 tis. osob** (před rokem se jejich počet o 14,8 % snížil).

Průměrná podpora v nezaměstnanosti vzrostla o 13,3 % (674 Kč) na 5 739 Kč. Prohlubující se **diferenciace její průměrné výše podle regionů** (rozpětí od 5 341 Kč v Karlovarském kraji po 7 257 Kč v Hl. m. Praze) byla **ovlivněna regionální mzdovou hladinou a strukturou příjemců této podpory** (dosažené vzdělání, věk, pohlaví), přičemž **významnou roli sehrál i druh (odvětví) bývalého zaměstnání uchazeče** (blíže viz tabulku č. 25 v příloze).

Průměrná výše podpory v nezaměstnanosti u žen (5 120 Kč) představovala 81,9 % průměrné výše podpory u mužů (6 250 Kč) a v meziročním pohledu stagnovala.

2. Spotřebitelské ceny a životní náklady

Meziroční míra cenové inflace byla v lednu – březnu 2009 podle očekávání zřetelně nižší než v 1. čtvrtletí 2008 a činila v průměru 2,1 % (v 1. čtvrtletí m. r. 7,4 %). V období **od počátku ledna do konce března 2009 vzrostla úhrnná cenová hladina o 1,8 %** (viz tabulku č. 26).

Celý **nárůst** spotřebitelských **cen** byl na rozdíl od předchozích období **ovlivněn** pouze **vzestupem netržních cen**, přičemž **tržní ceny** v podstatě **stagnovaly** na úrovni ledna – března 2008; rozhodující **skutečnosti byly tyto**:

- **největší vliv měl lednový vzestup** některých **cen** v oblasti **bydlení** – **vzrostly** maximální **ceny elektřiny** (v průměru o 11,6 %), **čisté nájemné v bytech s regulovaným nájemným** (+22,8 %), **ceny tepla a teplé vody** (+3,2 %) **a vodného a stočného** (+8,7 %); při stagnaci cen plynu **se zvýšila úhrnná cenová hladina v lednu meziměsíčně o 1,5 %**, z toho vlivem vyšších cen bydlení o 1,2 procentního bodu, tržní ceny se na lednové cenové inflaci podílely v rozsahu 0,4 procentního bodu,
- rozhodujícím inflačním faktorem **v únoru** (nárůst spotřebitelských cen **o 0,1 %**) byl **vzestup tržních cen v „dopravě“**, kde po 7 měsících cenového poklesu **podražily** (v souvislosti se zhoršením kursu koruny vůči USD) **pohonné hmoty** (v průměru o 5,6 %) a nepatrně se zvýšily ceny rekreačních pobytů na horách; **ve vývoji netržních cen** dominovalo **snížení výdajů domácností na regulační zdravotnické poplatky v zařízeních zřizovaných kraji** (nemocnice, polikliniky, lékárny) a podle předpokladu i osvobození od poplatků v některých dalších zařízeních (zejména v komerčních lékárnách),
- **v březnu stoupla hladina spotřebitelských cen o 0,2 %**, a to zejména v důsledku dalšího **zvýšení cen pohonných hmot** (o 2,4 %) **a čistého nájemného** v nájemních bytech (o 0,9 %); naproti tomu **zlevnily rekreace** (o 3,1 % - vlivem končící zimní sezóny) a některé **produkty výživy** (o 0,2 % - klesly ceny ovoce a zeleniny, mouky, pečiva, mléka, másla apod.).

Dynamika růstu životních nákladů u sledovaných typů domácností (viz poznámku pod tabulkou č. 26) **se** v důsledku výše uvedených skutečností proti 1. čtvrtletí 2008 **výrazně snížila: u domácností důchodců vzrostly životní náklady** meziročně **o 3,0 %** (vliv větší váhy bydlení a výživy v jejich spotřebě) a **v Praze o 2,7 %** (ceny potravin zde spíše stagnovaly, zdravotní péče dále podražila – viz tabulku č. 27).

3. Peněžní výdaje a úspory domácností

Z makroekonomických údajů statistiky národních účtů vyplynulo, že **437,0 mld. Kč** (88,2 % ze svého úhrnného hrubého disponibilního důchodu – tedy významně méně než před rokem) **vynaložil sektor domácností na výdaje spojené s individuální spotřebou**. Meziroční **nominální přírůstek těchto výdajů činil 4,2 %** (v 1. čtvrtletí 2008 to bylo 9,8 %), což **v reálném vyjádření představovalo nárůst o 2,1 %** (vlivem nízké cenové inflace byl na stejné úrovni jako v 1. čtvrtletí 2008). **Nejistá situace** spojená s ekonomickou krizí **vyvolala u řady domácností sklon k omezení výdajů a vytváření rezerv** do budoucna (úspory) – tato tendence se projevila spíše na makro než na mikroúrovni domácností - viz dále a tabulku č. 1 v příloze.

O něco **příznivější byl vývoj výdajů domácností v hodnocení na mikroúrovni** (mj. daný strukturou zpravodajského souboru statistiky rodinných účtů), **přičemž se diferencoval** (viz tabulku č. 28 v příloze):

- **jeden člen domácnosti vydal za zboží a služby měsíčně v průměru 10 226 Kč**, což bylo **nominálně o 9,5 % (889 Kč) více než v 1. čtvrtletí 2008** (kdy jeho výdaje oproti 1. čtvrtletí 2007 stouply nominálně pouze o 3,6 %) – příčinou vyšší dynamiky celkových výdajů však byl mimořádný vliv nárůstu „investičních“ vydání (pořízení nemovitostí) po jejich útlumu v roce 2008. **Pohyb spotřeby domácností realističtěji charakterizuje vývoj tzv. „spotřebních“ výdajů**, který **odrážel všeobecný trend odklonu od zbytné spotřeby** v průběhu krize: v průměru činil jejich nominální **meziroční vzestup 4,5 % (reálný 2,4 %)**,
- **nárůst nominálních i reálných spotřebních výdajů** ve srovnání s loňským 1. čtvrtletím **zaznamenaly** – s výjimkou rodin s dětmi s minimálními příjmy - **všechny typy domácností**, přičemž jejich **nejvyšší dynamiku vykázaly domácnosti důchodců** (bez ekonomicky aktivních členů - nominální index 107,0 %, reálný index 103,9 %),
- **o navýšení spotřebních výdajů se postarala u většiny typů domácností zejména vydání za bydlení, rekreace, stravování a ubytování a ostatní zboží a služby** (větší finanční platby a pojištění); převážně naopak **klesly výdaje**

za **výživu** (vliv výrazně levnějších potravin proti lednu – březnu 2008), **bytové vybavení a dopravu** (pohonné hmoty),

- **rozhodující pro pokles** nominálních i reálných **vydání rodin s dětmi s minimálními příjmy bylo** - vedle jejich limitovaných příjmů – **omezení „zbytných“ výdajů za bytové vybavení, rekreace, odívání a obuv,** ale i za potraviny a zdravotní péči,
- v návaznosti na výše uvedené skutečnosti **došlo v** podrobnější **struktuře** úhrnných **spotřebních vydání** všech skupin **domácností** (viz tabulku č. 29 v příloze) **k posílení váhy bydlení a finančních plateb a pojištění** (v rámci výdajové skupiny „ostatní zboží a služby“), **u větší části domácností vzrostl podíl** peněžních **prostředků** vynaložených **na kulturu a rekreace** (při faktické stagnaci nákupů rekreací zejména zvýšené nákupy cenově výhodné elektroniky vč. doplňkových zařízení pro plošně zaváděný příjem digitálního TV vysílání); **kromě** obecného **snížení podílu vydání za výživu** převážně **klesla váha výdajů za dopravu** (levnější pohonné hmoty), **telekomunikační služby** (menší nákupy mobilních telefonů), **odívání, bytové vybavení a zdravotní péči** (odraz určitého zmírnění podmínek pro placení zdravotnických poplatků),
- k zajištění výdajových potřeb **využívaly domácnosti nadále** peněžní **půjčky, intenzita jejich čerpání se** však vzhledem k současné ekonomické situaci poněkud **zmírnila** - podle údajů České národní banky činil **úhrnný objem půjček domácností** evidovaných u peněžních ústavů k 31. březnu letošního roku **899,5 mld. Kč, což bylo o 148,5 mld. Kč více než ke stejnému datu roku 2008** (loni ve stejném srovnání byl jeho přírůstek o 35,0 mld. Kč vyšší) a o 26,1 mld. Kč více než na konci minulého roku; **rozhodující část** meziročního **vzestupu objemu** bankovních peněžních **půjček představovaly** hypoteční a jiné **úvěry na bydlení** (+96,9 mld. Kč, před rokem +138,2 mld. Kč), přičemž **objem hypotečních úvěrů se zvýšil o 134,8 mld. Kč,** zatímco objem úvěrů čerpaných v rámci stavebního spoření o 35,7 mld. Kč klesl; celkový **objem spotřebitelských úvěrů vzrostl dvojnásobně proti stejnému období roku 2008** (+60,0 mld. Kč) – uvedené poznatky potvrdila rámcově i šetření u konkrétních typů domácností,
- **v reakci na nejistoty vyvolané ekonomickou krizí** a její další možný průběh **posílily domácnosti svoji spořivost; objem** jimi vytvořených (korunových

a devizových) **úspor se** podle dostupných údajů České národní banky **v lednu až březnu** letošního roku **zvýšil** ve srovnání s 1. čtvrtletím 2008 **o 171,1 mld. Kč**, přičemž **v 1. čtvrtletí 2008** byl přírůstek **o 54,7 mld. Kč nižší** (viz tabulku č. 30),

- do určité míry se změnila také skladba úsporných vkladů: **při** přetrvávající **orientaci na tvorbu úspor v tuzemské měně** (domácnosti dávaly – v souvislosti s dlouhodobě nízkou hladinou úrokových sazeb - jednoznačně přednost jejich **netermínované formě**) poměrně výrazně **vzrostl objem devizových vkladů** (meziročně o 13,8 mld. Kč, tj. o čtvrtinu),
- **mírně poklesl zájem o finanční produkty** (svou povahou patřící mezi termínované vklady) **s dlouhodobě vyššími výnosy** – stav peněžních prostředků na vkladových účtech **stavebního spoření** mezi 31. 3. 2008 a 31. 3. 2009 vzrostl o 9,5 mld. Kč (před rokem o 21,9 mld. Kč), podle údajů ČSÚ se zvýšil objem investic do **penzijního připojištění** (ve stejném srovnání o 21,8 mld. Kč, loni byl vyšší o 4,1 mld. Kč); **objem prostředků v rámci životního pojištění** se meziročně zvýšil jen o 6,4 mld. Kč (tj. zhruba o polovinu méně než loni), vlivem ekonomické krize pokračoval **propad investic v podílových fondech** (jejich majetek poklesl o 30,9 mld. Kč),
- **analýza** dostupných dílčích **dat o vývoji spořivosti na úrovni** konkrétních typů **domácností** statistiky rodinných účtů **prokázala** obecnou **platnost výše získaných poznatků**; v bilanční položce **převyšovaly úložky domácností** zpravodajského souboru **vybrané úspory o 1 026 Kč** na osobu a měsíc – **nejvíce „spořily“ domácnosti zaměstnanců bez dětí** (jejich vklady byly v měsíčním průměru o 2 339 Kč vyšší než vybrané úspory), **navýšené příjmy** domácností **důchodců** jim **umožnily spořit měsíčně** v průměru **645 Kč** na 1 člena, naopak **k jedinému převýšení vybraných úspor nad vklady došlo** obdobně jako v minulosti **rodin s dětmi s minimálními příjmy** (416 Kč měsíčně).